

Appell i Trefoldighetskirken – Økumenisk gudstjeneste for fredsprisen 9.12.2021

Ann-Magrit Austenå

For 20 år siden – på forsommeren 2001 ble jeg kjent med **Nadia Azhgikhina**, daværende journalist og likestillingsforkjemper i Russland. Jeg var nestleder i Norsk Journalistlag og ansvarlig for internasjonalt arbeid og hun ledet et UNESCO-finansiert prosjekt for økt likestilling i russiske medier. Til daglig arbeidet hun i avisen Pravda med saker om overgrep mot kvinner og kvinners manglende rettigheter. Vi møttes på den internasjonale journalistfederasjonens verdenskongress i Korea.

Nadia fortalte meg om bakgrunnen for hennes engasjement, som etter hvert skulle lede henne til nestledervervet i den russiske journalistorganisasjonen.

10 år før vi møttes – i 1991 - var Nadia en del av Gorbatsjovs perestroika-politikk. Politikken han året før – 1990 – fikk Nobels fredspris for. Nadia var journalist i et samfunnskritisk ukemagasin.

Gorbatsjovs politikk ble i august 1991 forsøkt stanset ved et mislykket militærkupp. 19. august rullet tanks inn i Moskvas gater og kuppmakerne stengte Gorbatsjov-vennlige nyhetsredaksjoner, som Nadias ukemagasin. Da startet Nadia og andre journalister og redaktører i de stengte redaksjonene en felles opposisjonsavis - som støtte til den folkelige motstanden mot kuppmakerne.

Det er ånden fra dagene i august 1991 som siden har preget Nadia. Erfaringen med et samspill mellom journalistikk og folkelig opprør mot undertrykkende krefter.

Da vi møttes i 2001 var en av hennes kolleger i Pravda, **Dmitrij Muratov**, en av årets to imponerende fredsprisvinnere.

Men i 2001 var euforien fra 10 år tidligere erstattet av en dødelig blanding av autoriteter og oligarker, en korruperende mix av penger og politikk.

I 1993 brøt Muratov med regimevennlige krefter i Pravda og etablerte *Navaja Gazeta* – den nye avisen - med Nobel-pengestøtte fra Gorbatsjov. Her har han og dyktige, modige medarbeidere satt standard for kritisk, undersøkende journalistikk.

En journalistikk som har kostet dyrt. Seks av hans medarbeidere er drept. Den mest kjente av dem er **Anna Politkovskaya** som hadde rapportert om ufattelige grusomheter mot sivilbefolkningen under krigen i Tsjetsjenia og skrevet kritisk om Putin. For 15 år siden i høst – i oktober 2006 - ble Anna skutt i inngangen til boligblokken hvor hun bodde i Moskva.

Jeg møtte aldri Anna rent fysisk, men hadde kontakt med henne noen år tidligere, da hun en periode søkte beskyttelse i Østerrike og Norsk Journalistlag hjalp henne med penger til datamaskin og nødvendig reporterutstyr. Da hun ble drept lovet vi i Journalistlaget å bidra til at tomrommet etter henne ikke ble fylt av taushet. I regi av Nadia og Det russiske journalistforbundet støttet vi prosjektarbeid med sikkerhetstrening for russiske journalister. Det var det behov for – og det er det behov for.

Antallet journalister som er drept under Jeltsin og Putin er nå passert 350. Mange journalister lever i daglig frykt for enten å bli anklaget for lovbrudd og stevnet for retten av myndighetene, eller angrepet av håndlangere for oligarker og mafia.

30 nye lover har begrenset journalister og mediers rettigheter og frihet. Brysomme journalister blir ofte anklaget for å være *Dozhd* – fremmed agent - eller anklaget for såkalt «offentlig spredning av bevisst falsk informasjon under forhold som representerer en trussel mot befolkningens liv og helse». En anklage som under pandemien er rettet mot mange journalister – for eksempel bare for å ha informert om mangel på medisinsk personale eller respiratorer ved russiske sykehus.

I går traff jeg Nadia igjen her i Oslo. I dag er hun leder av yringsfrihetsorganisasjonen PEN i Moskva, skribent og forfatter. Hun er her i forbindelse med pristildelingen og vil selv holde en appell for fakkeltoget i morgen kveld. Hennes største bekymring er todelt:

På den ene siden den utbredte korrupsjonen og de usunne bånd mellom autoriteter, oligarker og mafia. Og på den andre siden nettet av løgner, propaganda og polarisering, med skarpe politiske angrep på regimekritiske journalister.

- I Sovjet-tiden visste vi hvor de røde linjene gikk. Nå er alt uklart og opp til maktpersoners egeninteresser. Det gjør det vanskeligere – og farligere, sier Nadia.

Men hun har ikke gitt opp håpet om igjen å oppleve et samfunn mer preget av den samme fellesskapsopplevelsen mellom journalister og andre borgere som for 30 år siden.

- Å fortelle sannheten, å avsløre løgner, å forhindre ødeleggende polarisering og krig i alle former. Å bidra til et nytt samfunnsfellesskap, det er min drøm og mitt oppdrag, sier Nadia i dag.

Og hennes oppfordring til meg – som jeg deler videre med dere i dag:

Dere må stå sammen med oss i dette arbeidet – og dele denne drømmen. Dere må se, høre og lese oss. Det er bare sammen vi er sterke nok til å kunne utfordre maktmisbruk og stanse undertrykkelse.